

STRUCTURA RELAȚIEI DE PROPRIETATE SOCIALISTĂ ȘI AUTOCONDUCEREA MUNCITOREASCĂ

Prof. univ. dr. doc. N. N. Constantinescu

Autoconducerea muncitorească și, respectiv, autogestiunea economică pe care ea se bazează nu pot fi înțelese cu temeinicia necesară decât în contextul relației de proprietate socialistă și al exercitării funcțiilor acesteia.

Element central al sistemului socio-economic socialist, proprietatea socialistă reprezintă o relație istoricește superioară de apropiere, însușire colectivă a mijloacelor de producție și rezultatelor producției desfășurate cu ele de către oameni liberi de exploatare, asuprire și discriminări, cetățeni ai unei anumite țări și, pe această bază, de repartizare după cantitatea, calitatea și rezultatele muncii fiecăruia, a bunurilor și serviciilor de utilitate personală.

Esența proprietății socialiste se dezvăluie în modul cel mai profund în structura și atributele ei. Acestea sînt :

a. apropierea colectivă ca dispoziție privind mijloacele de producție și rezultatele producției obținute cu ele. Sub acest aspect, proprietatea întregului popor face din toți membrii societății oameni egali, înlăturînd inegalitatea economică ce caracterizează societatea capitalistă, menținerea și apărarea acestei egalități, presupune proprietatea întregului popor ca o proprietate unică și indivizibilă ;

b. apropierea ca folosire planificată a obiectului proprietății, lucru realizat de fiecare cetățean, înainte de toate, prin încadrarea sa în diviziunea socială și cooperarea muncii, prin participarea nemijlocită la activitatea unei unități economice sau sociale, desfășurată pe baza unei părți din proprietatea întregului popor încredințată ei spre gospodărire și dezvoltare sau pe baza proprietății de grup. Avem aici unitatea complexă dintre proprietar și producător. În virtutea acestei laturi, proprietatea colectivă asupra mijloacelor de producție implică dreptul la muncă și garantarea lui practică pentru toți membrii societății și, implicit, eliminarea șomajului ca fenomen economico-social. În fond, șomajul într-o societate socialistă construită apare membrilor societății ca o nerealizare a calității lor de proprietari asociați, ceea ce generează fenomene de alienare, de înstrăinare. Totodată, în măsura în care baza tehnică materială este neomogenă ca nivel, în care gradul de pregătire a membrilor societății diferă și el esențial, folosirea obiectului proprietății colective de către membrii societății în procesul muncii este inegală. De aici, contradicția internă a proprietății socialiste, aceea dintre egalitatea membrilor societății pe baza aproprierii ca dispoziție colectivă privind mijloacele de producție și inegalitatea din punctul de vedere al aproprierii ca folosire concretă a lor de fiecare colectiv și fiecare individ în procesul muncii. Soluționarea acestei contradicții

nu poate fi realizată decît prin dezvoltarea și perfecționarea în ansamblu a bazei tehnice-materiale înaintînd către stadiul automatizării, lichidarea diferențelor esențiale dintre munca agricolă și cea industrială, dintre munca fizică și cea intelectuală ș.a.m.d.

c. participarea în calitate de proprietari, efectivă, directă, nemijlocită, iar atunci cînd nu-i posibil, prin reprezentanți aleși, la gestionarea responsabilă a obiectului proprietății colective. Această caracteristică reprezintă o latură fundamentală a relației de proprietate. Totdeauna în cursul istoriei, indiferent de forma proprietății, proprietarul a fost acela căruia i-a revenit dreptul de a-și gestiona (direct sau prin reprezentant imputernicit expres) obiectul proprietății. Atunci cînd proprietatea e colectivă, conducerea este și ea colectivă. Fără dreptul de a gestiona și gospodări obiectul proprietății, aceasta ar fi goliță de o componentă fundamentală. Acest drept, care este în același timp și o îndatorire, se exercită prin participarea directă, nemijlocită a membrilor societății la conducere a unităților în care lucrează (și să nu se uite că în conceptul de conducere intră drepturile la inițiativă, organizare, decizie, control, evaluarea rezultatelor etc.), cit și prin participarea la dezbaterile problemelor economice, sociale generale sau participarea indirectă, prin reprezentanți aleși, la dezbaterile și adoptarea deciziilor etc. la nivelurile la care nu este posibilă participarea directă a fiecăruia. Cu alte cuvinte, în exercitarea acestei laturi esențiale a proprietății — ca, de altfel, și în celelalte examinate deja — își află sorginea și rațiunea *autoconducerea* oamenilor muncii și *autoconducerea* economică. În fond, tocmai prin exercitarea efectivă a *autoconducerii* și *autogestiunii* unităților, ca și prin participarea efectivă la soluționarea marilor probleme ale economiei naționale sau locale și participarea prin reprezentanți aleși la adoptarea respectivelor decizii, își pot înfăptui practic oamenii muncii o componentă fundamentală a calității lor de proprietari socialiști uniți asupra mijloacelor de producție. Participarea responsabilă a celor ce muncesc la gestionarea reală a obiectului proprietății implică, deci, exercitarea efectivă a dreptului la inițiativă, dezbateri, decizie și control, drept inerent calității de proprietar și de cea mai mare însemnătate pentru realizarea personalității umane, atît la nivelul individual, cit și colectiv. Prin aceasta tocmai apare deosebirea radicală dintre socialism și capitalism. În același timp, este limpede că orice realizare pe acest tărîm esențial al proprietății socialiste, nu poate decît să genereze fenomene de înstrăinare, de alienare, cu consecințe nu numai economice dar și sociale și politice;

d. beneficierea de către oamenii muncii, proprietari socialiști uniți, de roadele gestionării, gospodăririi obiectului proprietății lor. Este vorba că proprietatea asupra mijloacelor de producție trebuie utilizată în interesul proprietarilor. Folosul pe care îl trag depinde de modul în care se asigură exercitarea și calitatea cu care se desfășoară *autoconducerea* și *autogestiunea* economică.

Atributele proprietății socialiste constituie un sistem din care nu poate fi scoasă nici o componentă fără a-i afecta esențial calitatea. Ca subiect al proprietății, poporul este acela care trebuie să-i exercite realmente toate atributele.

Relațiile de proprietate socialistă constituie raporturi economice pe care cadrul juridic, la un moment dat, le poate reflecta mai bine sau mai puțin bine, ceea ce, după caz, conduce la favorizarea sau îngreunarea rolului lor stimulatî în viața economică și socială. În același timp, chiar și cea mai calificată consacrare juridică nu este suficientă pentru desfăș-

șurarea în bune condiții a esenței proprietății socialiste; mai trebuie încă asigurată și respectată efectiv practicarea atributelor ce-i incumbă. Exercitarea proprietății socialiste presupune, deci, un cadru juridic, organizatoric, economic, social și politic capabil să determine realizarea deplină a tuturor atributelor acesteia, la scara fiecăreia din cele două forme de existență ale sale. Avind un caracter concret istoric, acest cadru trebuie să fie, prin însăși natura lui, dinamic, mișcarea sa urmînd a fi determinată de necesitatea creșterii continue a eficienței economice și sociale cu care se exercită atributele proprietății socialiste. În aceasta se și exprimă, înainte de toate, exigențele perfecționării conștiente a relațiilor socialiste de producție.

Exercitarea de către mase a calității de proprietar colectiv asupra mijloacelor de producție evoluează odată cu progresul societății, în primul rînd, al oamenilor. Legea de mișcare a acestui fenomen este aceea că, pe măsura dobîndirii experienței, oamenii muncii tind să participe cît mai direct și mai efectiv la conducerea reală a vieții economice, la dezbaterea problemelor, la adoptarea practică a deciziilor și realizarea controlului asupra transpunerii lor în realitate, considerînd acest lucru drept una din laturile de bază ale realizării personalității fiecăruia. Consecința firească a luării în considerare a acestei legi nu poate fi decît perfecționarea sistematică a cadrului participării maselor la conducere, în sensul adîncirii democratismului socialist și asigurarea deplinei lui funcționări în practică. În caz contrar se dezvoltă o contradicție între calitatea de proprietari asociați a oamenilor muncii, pe de o parte, și cadrul juridic etc. nesatisfăcător de exercitare a acestei calități sau nerespectarea lui în practică, pe de altă parte.

Acumulările pe linia acestor contradicții conduc la scăderea eficienței economice și sociale a activității și stînjenesc dezvoltarea forțelor de producție. În schimb, învingerea acestor contradicții determină în esență perfecționarea proprietății socialiste, asigură în continuare rolul ei de principal motor al dezvoltării forțelor de producție.

Realizarea eficace a dreptului de proprietate socialistă asupra mijloacelor de producție ca temelie a autoconducerii celor ce muncesc și autogestunii economice în condițiile unei economii moderne dinamice, de o complexitate crescîndă, nu este deloc un lucru simplu. Ea cere tot mai mult o pregătire specială și cultivarea talentelor economice, tehnice și organizatorice în rîndurile oamenilor muncii. În fond, este vorba aici *nu doar* de asigurarea unei foarte bune pregătiri profesionale a fiecărui om al muncii în domeniul său de specialitate, — deși acest lucru este, de la sine înțeles, presupus — , *ci și* de asigurarea cu cea mai mare temeinicie a unei pregătiri corespunzătoare a tuturor membrilor societății din punctul de vedere al participării efective și eficiente a lor la conducerea și gestionarea practică a treburilor economice. Punctul de încercare îl constituie aici exercitarea promptă și eficace a autoconducerii și autogestunii economice a unităților, prin aceasta hotărîndu-se soarta producției — în sensul larg al cuvîntului — și realizarea calității de coproprietar socialist. Or, conducerea economică modernă într-o lume atît de complexă, dinamică și plină de contradicții, cum este cea contemporană, nu se poate efectua în mod eficace fără o pregătire economică corespunzătoare a tuturor celor ce iau parte la opera de autoconducere și autogestune. În fond, *este vorba de necesitatea stringentă a ridicării nivelului de pregătire economică al întregii națiuni*. Aceasta presupune suficiente cunoștințe din domeniul științelor

economice, începînd cu economia politică și știința conducerii economice, dar și suficiente cunoștințe statistice, contabile, juridice, de psihologie socială, relații interumane etc.

Este evident că, dacă ne referim la țara noastră, și în primul rînd la tineret, trebuie revăzută și îmbunătățită radical predarea disciplinelor economice în școala medie și licee, asigurîndu-li-se și cadre de *predare de specialitate economică*. *Aceasta constituie, de fapt, o reală problemă de ordin național*. În același timp, se subînțelege *necesitatea ridicării gradului de democratizare a sistemului informațional pentru ca participanții la adoptarea deciziilor și la controlul asupra aplicării lor să fie în deplină cunoștință de cauză*. Nu-i mai puțin adevărat că, în aceste condiții, trebuie să crească, la toate nivelurile, și rolul economiștilor de profesie, rol, acum, în foarte numeroase cazuri, neglijat sau chiar ignorat.

Din toate cele arătate rezultă că de exercitarea complexă, efectivă și eficientă, atît din punct de vedere economic, cît și social, a tuturor atributelor proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție depinde, în cel mai înalt grad, însăși realizarea practică a valențelor de bază ale esenței socialismului. Iar aceasta constituie, la rîndul ei, o premisă esențială a ridicării eficienței, atît economice cît și sociale a întregii activități.